

D|R|E|P|T

Colecție coordonată de:

Avocat VLAD ZAMFIRESCU

TUDOREL BUTOI

PSIHOLOGIE JUDICIARĂ

Curs universitar

Abordări teoretice
și practice

D|R|E|P|T

TREI

Editori:
SILVIU DRAGOMIR
VASILE DEM. ZAMFIRESCU

Director editorial:
MAGDALENA MĂRCULESCU

Coperta:
FABER STUDIO

Director producție:
CRISTIAN CLAUDIU COBAN

Dtp:
OFELIA COȘMAN

Corectură:
LORINA CHIȚAN
RODICA PETCU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BUTOI, TUDOREL

 Psihologie judiciară — Curs universitar :
(abordări teoretice și practice) / Tudorel Butoi. - București :
Editura Trei, 2012

 Bibliogr.
 ISBN 978-973-707-712-7

159.9:34

Copyright © Editura Trei, 2012
pentru prezenta ediție

C.P. 27-0490, București
Tel./Fax: +4 021 300 60 90
e-mail: comenzi@edituratrei.ro
www.edituratrei.ro

ISBN 978-973-707-712-7

„Readucând în realitatea demersului către adevăr personalitatea umană implicată în drama judiciară cu toate atributele care o definesc: libertate, demnitate, inviolabilitate, vinovăție, responsabilitate, discernământ, voință, convingere intimă etc., psihologia judiciară impune dreptului o serie de exigențe fără îndeplinirea cărora actul de justiție rămâne un exercițiu steril, tehnicist, lipsit de credibilitate și forță, erodat continuu de propria-i ineficiență și căzând în desuetudine...”

Autorul

Licențiat în psihologie și drept, doctor în psihologie judiciară, profesorul universitar Tudorel Butoi este un bine cunoscut cadru didactic la facultățile de drept și psihologie.

A activat timp de 35 de ani în domeniul criminalisticii, aducând importante contribuții teoretice și practice în privința tacticilor criminalistice și în domeniile ale psihologiei judiciare cum ar fi investigarea comportamentelor simulate, problematica interogatoriului, a martorilor și a mărturiei, a relației victimă-agresor, a mecanismelor psihologice ale actului infracțional etc. Este primul expert în tehnica poligraf (*Lie Detector*), fiind cel care a introdus pentru prima dată în România această tehnică, obținând și primele succese.

În calitate de psiholog criminalist expert în detecția comportamentelor simulate și ca șef de laborator la Serviciul Criminalistic al Poliției Capitalei, a contribuit la soluționarea unor cauze complexe: omoruri deosebit de grave, dispariții de persoane dovedite ulterior a fi omoruri, violuri urmate de decesul victimei, jafuri și tâlhării etc.

Ca specialist, Tudorel Butoi se bucură de recunoaștere și pe plan internațional. În anul 1996 primește licența de Membership din partea *American Polygraph Association-S.U.A.* (la propunerea dr. Harald Barland, director pentru cercetări externe în tehnica poligraf SUA), devenind expert asociat al A.P.A. În anul 2006 devine membru în *European Polygraph Association* — corpul experților europeni în tehnica poligraf. Prestigioase lucrări cum ar fi *Forensic Psychophysiology using the polygraph* sau revista *Detective & Crime* din Italia îl citează evidențiându-i meritul în cadrul drumului de pionierat în tehnica poligraf din România și în activitatea de detecție a comportamentelor simulate.

A publicat mai multe lucrări de specialitate, cum ar fi *Interogatoriul. Psihologia confruntării în procesul judiciar*, *Victimologie*, *Criminali în serie*. *Psihologia crimei*, precum și articole în reviste de specialitate.

Cuprins

- 19 *În loc de prefață*
- 23 *Introducere*
- 27 **Capitolul întâi.** Considerații introductive
(delimitări conceptuale, puncte de vedere, accepțiuni, definiții,
exigențe, argumente, incursiune istorică în materie)
- 27 1.1. Scurt istoric
- 27 1.1.1. Analiză asupra evoluției școlii românești de psihologie
judiciară
- 29 1.1.2. Stadiul psihologiei judiciare în plan mondial
- 34 1.2. Argumente privind necesitatea studiului psihologiei judiciare în
contextul problematicii dreptului
- 37 1.3. Exigențele psihologiei judiciare față de actul de justiție (definiția
psihologiei judiciare)
- 39 1.4. Obiectul psihologiei judiciare și conexiunile interdisciplinare
- 41 1.4.1. Conexiunile psihologiei judiciare cu psihologia generală, cu
psihologia socială și cu alte ramuri ale psihologiei
- 44 1.4.2. Conexiunile psihologiei judiciare cu diferite ramuri ale
științelor juridice
- 46 **Capitolul doi.** Actul infracțional din perspectivă exploratorie
(demers exemplificativ-demonstrativ în materia crimelor cu mobil
sexual)
- 46 **Secțiunea I**
- 46 2.1.1. Actul infracțional din perspectivă exploratorie („scena
crimei” — perspectiva psihologică asupra interpretării
comportamentelor umane cu finalitate criminogenă — personalitatea
făptuitorului și amprenta psihocomportamentală — „profiling
crime”) — „Serial killer”
- 49 2.1.2. Componenta psihologică: motivul și rațiunea de a ucide
(perspectiva psihologiei judiciare)
- 50 2.1.3. Determinarea motivației

8	51	2.1.4. Infractorii organizați (cei care își premeditează acțiunea) și infractorii neorganizați (cei care nu-și premeditează acțiunea)
	51	2.1.5. Infracțiunea premeditată (predilect finalizată de psihopatul sexual)
	52	2.1.6. Infracțiunea nepremeditată (predilect finalizată de psihotici)
	54	2.1.7. Clasificări
	55	2.1.8. Violența interpersonală
	55	2.1.9. Atacul cu viol și/sau sodomia
	56	2.1.10. Deviația orientată către atac
	56	Secțiunea a II-a
	56	2.2.1. Crima și criminalul în serie
	65	Secțiunea a III-a
	65	2.3.1. Tehnici de profiling
	66	2.3.1.1. Metoda FBI: analiza locului infracțiunii
	68	2.3.1.2. David Canter: <i>psihologia investigativă</i>
	69	2.3.1.3. Brent Turvey: <i>analiza probelor comportamentale</i>
	70	2.3.1.4. Modul de operare versus semnătura psihocomportamentală
	71	2.3.1.5. <i>Profilingul geografic</i>
	73	Capitolul trei. Personalitatea infractorului (particularități tipologice). Actul infracțional (factori conjuncturali — situație declanșatoare) (Cuplul penal — trecerea la act)
	73	3.1. Concepte, tipologii, particularități
	78	3.2. Conceptul de personalitate în psihologia judiciară
	81	3.3. Nucleul personalității criminale — trecerea la act — pragul delincvențial (după Jean Pinatel)
	82	3.4. Componentele personalității
	84	3.5. Trăsăturile personalității
	85	3.6. Tipuri de personalitate
	86	3.6.1. Tipologia lui C.G. Jung
	86	3.6.2. Valoarea tipologiilor
	87	3.7. Personalitatea infractorului recidivist (paradoxul criminal — legea secvenței temporale — Eysenck Mawrer)
	90	3.8. Particularitățile psihologice ale diferitelor categorii de infractori
	94	3.9. Cuplul penal victimă-agresor (identificarea agresorilor și autoprotecția victimală)
	94	3.9.1. Psihologia victimei — sursă orientativă în conturarea de versiuni, ipoteze și cerc de bănuiri
	96	3.9.2. Strategii preventive și de contracarare a victimizării

- 100 **Capitolul patru. Psihologia martorului și mărturiei (Exigențele psihologiei judiciare din perspectiva personalității martorului și forței probante a mărturiei)**
- 100 4.1. Instituția martorului și a mărturiei
- 100 4.1.1. Martorul și mărturia din perspectiva principiului aflării adevărului în procesul judiciar
- 102 4.1.2. Considerații juridice vizând forța probantă a mărturiei
- 106 4.1.3. Considerații psihologice vizând martorul în demersul judiciar (jurământul de martor; comentariu psihologic)
- 109 4.2. Eveniment judiciar. Element testimonial. Mărturia — proces psihologic
- 109 4.2.1. Recepția senzorială a evenimentului judiciar
- 122 4.2.2. Decodificarea evenimentului judiciar. Interpretare. Atribuire de sens
- 123 4.2.3. Memorarea evenimentului judiciar. Stocarea informației în raport cu dinamica uitării
- 128 4.2.4. Redarea — reactualizarea evenimentului judiciar. Elementul testimonial
- 136 4.3. Perspectiva magistratului asupra aprecierii forței probante a mărturiei
- 136 4.3.1. Izvorul mărturiei din punctul de vedere al sursei
- 138 4.3.2. Mărturia din perspectiva legăturii martorului cu pricina și cu părțile în proces
- 143 4.4. Repere particulare vizând mărturia și martorul
- 143 4.4.1. Martorul persoană minoră. Aspecte psihologice ale etiologiei minciunii în comportamentul juvenil
- 144 4.4.2. Psihologia martorului minor
- 147 4.4.3. Probleme tactice cu privire la ascultarea minorilor
- 155 4.4.4. Mărturia între bună și rea-credință
- 155 4.4.4.1. Martorul de bună-credință. Consecințele disfuncționale din perspectiva factorilor psihologici (Iluziile. Martorul în eroare. Martorul mincinos)
- 163 4.4.4.2. Protecția martorilor — perspective juridice și psihosociale
- 163 4.4.4.2.1. Martorul între vulnerabilitate și protecție. Cazuistica exemplificativă comentată
- 165 4.4.4.2.2. Protecția martorului — exigența complexă a justiției contemporane
- 167 4.4.4.2.3. Colaborarea internațională în materia protecției martorilor

10	169	4.4.5. Mărturia din perspectiva structurii caracteriale a martorului și a mediului de proveniență. Mentalități. Cutume. Obiceiuri
	173	4.4.6. Mărturia și concordanța conținuturilor
	177	4.4.7. Mărturia și contradictorialitatea conținuturilor
	181	4.4.8. Reguli și procedee tactice aplicate în ascultarea martorilor. Strategii și atitudini în identificarea și contracararea martorului de rea-credință
	186	4.4.9. Raționamente (deducții/inducții). Analogii. Interpretări asupra conținutului mărturiei
	192	Capitolul cinci. Psihologia interogatoriului judiciar — ancheta (personalitatea umană în raporturi de opozabilitate și confruntare)
	192	Secțiunea I
	192	5.1.1. Noțiuni introductive — distincții și conotații asupra interogatoriului judiciar din perspectiva adunării dovezilor (urmărirea penală din perspectivă psihologică)
	201	A — 5.1.2. Investigarea personalității din unghiul observației comportamentului expresiv
	210	B — 5.1.3. Problematika psihologică a relației anchetator–anchetat
	210	5.1.3.1. Contactul interpersonal în biroul de anchetă judiciară
	215	5.1.3.2. Comunicarea nonverbală — reguli tactice specifice raporturilor interpersonale de opozabilitate și confruntare
	216	5.1.3.3. Reguli tactice specifice raporturilor interpersonale de opozabilitate și confruntare
	217	5.1.4. Etape și strategii de interogare a învinuitului sau inculpatului
	217	5.1.4.1. Etapele ascultării învinuitului sau inculpatului
	220	5.1.4.2. Strategii de interogare a învinuitului sau inculpatului (bănuțului)
	230	Secțiunea a II-a
	230	5.2.1. Sondarea sentimentului de vinovăție
	233	5.2.2. Elemente explicative privind procesele psihologice postinfracționale (certitudine și prudență)
	235	C — 5.2.3. Elemente de psihologie a infractorului din perspectiva tipologiilor umane (interpretarea indicilor simptomatice labile mimica-gestica). Contracararea atitudinilor de rezistență la interogatoriu
	237	5.2.4. Coordonatele psihologice ale recunoașterii comiterii faptei. De la refuzul recunoașterii la mărturisire
	245	5.2.5. Aspecte psihologice privind calitățile personale ale anchetatorului

246	5.2.5.1. Calitățile psihointelectuale și moral-afective ale anchetatorului
253	5.2.6. Intima convingere
254	5.2.7. Modele de conduită și tipuri de anchetatori
257	Capitolul șase. Simptomatologia comportamentului simulat
257	Secțiunea I — Comportamentul infracțional din perspectiva psihologică
257	6.1.1. Considerații de psihologie judiciară asupra vinovăției ca atitudine psihică și realitate juridică
259	6.1.2. Matricea infracțională (culpabilizatoare). Matricea morală din perspectiva contradictorialității
260	6.1.3. Comportamentul infracțional din perspectiva reperelor sale psihologice
260	6.1.3.1. Dinamica secvențelor comportamentale
262	6.1.3.2. Etiologia suportului psihologic (mobilul, trebuința, motivul, idealul, concepția, scopul etc.)
265	6.1.4. Matricea morală
266	Secțiunea a II-a — Comportamentul simulat. Indici și indicatori orientativi în selecția cercului de bănuți
266	6.2.1. Noțiuni și definiții asupra comportamentului simulat
267	6.2.2. Exprimarea aspectului înaparent în comportamentul simulat
269	6.2.3. Indicatorii verbali, motori și fiziologici ai conduitei simulate în expresia aparentă (semnificația și sensul stimulilor declanșatori de emoție)
270	6.2.3.1. Indicatorii fiziologici, semnificația și sensul stimulilor declanșatori de emoție în simulare
271	6.2.3.2. Mijloace psihologice de detectare a tensiunii psihice cuprinse în chestionare și teste de personalitate
272	Secțiunea a III-a — Detectarea științifică a conduitelor duplicare (simulate, mincinoase). Utilizarea tehnicii „lie detector” — poligraf
272	6.3.1. Scurt istoric și evoluție în materie
275	6.3.2. Fundamentul științific al constatării stresului psihologic
281	6.3.3. Mijloace tehnice de examinare
282	6.3.4. Caracteristici care pun în evidență emoția determinată de disimularea adevărului
287	6.3.5. Etapele examinării
291	Constatări tehnico-științifice ce se pot efectua. Cazuistică exemplificativă
301	6.3.7. Detectarea comportamentelor simulate privită din perspectiva legislației române în vigoare

12	305	Secțiunea a IV-a — Concluzii cu caracter practic-aplicativ
	305	6.4.1. Apartenența mijloacelor de detecție a stresului emoțional
	306	6.4.2. Locul și momentul utilizării
	306	6.4.3. Forța probantă
	306	6.4.4. Exigențele tehnicii
	306	6.4.5. Raportul de constatare tehnico-științifică
	306	6.4.6. Statutul legal
	307	Capitolul șapte. Psihologia judecății (Psihologia contradictorialității din perspectiva aflării adevărului)
	307	Secțiunea I — Duelul judiciar
	307	7.1.1. Instituția judecării din perspectiva duelului judiciar
	307	7.1.1.1. Instituția judecății
	312	7.1.1.2. Implicațiile psihologice ale duelului judiciar
	312	7.1.1.3. Considerații psihologice asupra rolului activ al judecătorului vizavi de principiul contradictorialității în judecarea pricinii
	314	7.1.1.4. Considerații psihologice asupra rolului activ al judecătorului vizavi de principiul nemijlocirii în judecarea pricinii
	315	7.1.1.5. Implicații psihologice privind imparțialitatea și echilibrul pe care-l dă judecătorul aprecierii probelor
	316	7.1.2. Problematika raportului apărare-acuzare. Psihologia acuzatorului public. Psihologia avocatului
	322	7.1.3. Testarea intersubiectivă, expresie a raționamentului juridic al judecătorului
	323	7.1.4. Prevențiunea specială și prevențiunea generală ca efect al duelului judiciar
	326	Secțiunea a II-a — Psihologia intimei convingeri (De la interogatoriu la luarea hotărârii)
	326	7.2.1. Intima convingere — realitate mentală, cognitiv-afectivă, energizată volitiv
	326	7.2.1.1. Definiții. Considerații
	329	7.2.2. Evaluarea și coroborarea probelor în procesul formării convingerii intime ca trăire psihică de nezdruccinat
	329	7.2.2.1. Declarațiile învinuitului sau ale inculpatului
	330	7.2.2.2. Declarațiile părții vătămate
	331	7.2.2.3. Declarațiile martorului
	331	7.2.2.4. Înscrierile
	332	7.2.2.5. Înregistrările audio sau video
	332	7.2.2.6. Fotografiile

- 333 7.2.2.7. Constatările tehnico-științifice
- 333 7.2.2.8. Constatările medico-legale
- 333 7.2.2.9. Expertizele
- 334 7.2.2.10. Mijloacele materiale de probă
- 334 7.2.3. Garanții psihologice și de personalitate ale intimei convingeri (Exigențe morale, exigențe profesionale, exigențe legale)
- 335 7.2.4. Problematika psihologică a deliberării și opiniei separate
- 335 7.2.4.1. Deliberarea
- 336 7.2.4.2. Opinia separată (profesionalism, curaj, echilibru psihic)
- 337 **Secțiunea a III-a — Psihologia magistratului (Repere psihologice, exigențe psihointelectuale și moral-afective)**
- 337 7.3.1. Comentarii juridice și socio-psihologice asupra actelor normative care reglează implicarea judecătorului ca personalitate în actul de justiție
- 339 7.3.2. Considerații socio-juridice cu privire la implicația judecătorului în stadiul actual al societății românești
- 341 7.3.3. Exigențe morale, juridice și social-etice impuse de „Codul de conduită pentru persoanele răspunzătoare de aplicarea legii“
- 341 7.3.4. Profilul psihointelectual și moral-afectiv al magistratului
- 341 7.3.4.1. Integritatea funcțiilor senzoriale
- 341 7.3.4.2. Gândirea
- 342 7.3.4.3. Memoria
- 342 7.3.4.4. Capacitatea înțelegerii psihologice (empatia)
- 343 7.3.4.5. Clarviziunea
- 344 7.3.4.6. Echilibrul. Toleranța
- 345 7.3.4.7. Lipsa prejudecăților, a antipatiei sau simpatiei pentru justițiabili
- 345 7.3.4.8. Buna-credință
- 346 7.3.5. Conotații psihologice asupra deliberării în pronunțarea sentinței
- 352 **Secțiunea a IV-a — Avocatul — personalitate în templul justiției (Coordonate psihologice)**
- 352 A. Considerații generale
- 352 7.4.1.1. Talent și vocație în arta avocatului. Comentarii asupra conceptului de talent
- 354 7.4.1.2. Inteligența în arta avocatului. Avocatul ca om de știință
- 355 7.4.1.3. Avocatul artist
- 356 7.4.1.4. Avocatul — profesionist al vocației
- 357 7.4.1.5. Moral și imoral pe terenul apărării

14	358	7.4.1.6. Personalitatea avocatului — profesionist și strateg
	359	B. Psihologia apărării — metode psihologice utilizate de avocat
	359	7.4.2.1. Persuasiune. Sugestie. Transparență
	362	7.4.2.2. Comunicarea în raporturile interpersonale (manipulare mentală)
	363	7.4.2.3. Influențarea convingerii intime. Procedee: argumentarea și persuasiunea
	366	7.4.2.4. Pledoaria. Comentarii psihologice. Talent, inspirație, improvizație
	373	Capitolul opt. Eroarea judiciară. Mecanisme psihologice
	373	8.1. Punerea problemei
	374	8.2. Erori judiciare — Scurt istoric
	376	8.3. Problematika erorii judiciare în drept. Problematika psihologică a intimei convingeri
	381	8.4. Surse de distorsiune psihologică implicate în erorile judiciare
	386	8.5. Izvoare și surse de eroare în demersul judiciar
	386	8.5.1. Motivul probațiunii ca sursă de eroare. Expertiza criminalistică (posibilități, limite, surse de eroare)
	393	8.5.2. Motivul cercetării judecătorești ca sursă de eroare (instanța vizavi de eroarea judiciară)
	395	Capitolul nouă. Probleme juridice și psihologice privind detenția penitenciară
	395	Secțiunea I — Făptuitorul din perspectiva mediului privativ de libertate
	395	9.1.1. Noțiuni generale. Puncte de vedere și accepțiuni asupra pedepsei prin privarea de libertate
	396	9.1.2. Reglementări internaționale privind tratamentul infractorilor
	397	9.1.3. Consecințele socio-psihologice ale privării de libertate
	398	9.1.4. Mediul închis (închisoarea)
	399	9.1.5. Problematika deținutului
	400	9.1.6. Potențialul patogen al mediului privativ
	400	9.1.7. Principiul deschiderii mediului privativ
	401	9.1.8. Tratamentul diferențiat în mediul privativ
	401	9.1.9. Etichetarea socială
	401	9.1.10. Paradoxul penitenciar
	402	9.1.11. Psihologia individului care a săvârșit infracțiunea
	402	9.1.12. Factorii implicați în determinarea comportamentului infractorului

- 403 9.1.13. Personalitatea infractorului
- 404 9.1.14. Caracteristici ale personalității și modificările sale pe
parcursul executării pedepsei cu închisoarea
- 405 9.1.15. Tipologia infractorului
- 406 9.1.16. Problematika recidivei și factorii care influențează recidiva
- 406 9.1.17. Personalitatea infractorului recidivist
- 407 9.1.18. Pedepse și sancțiuni
- 407 9.1.19. Aplicarea și executarea pedepsei închisorii
- 409 **Secțiunea a II-a** — Fenomene psihosociologice ale mediului privativ
de libertate
- 409 9.2.1. Șocul depunerii (încarcerării)
- 410 9.2.2. Percepția deținutului asupra pedepsei și a mediului privativ
- 410 9.2.3. Fenomenul de prizonizare și deprizonizare
- 411 9.2.4. Ierarhia și statutul
- 412 9.2.5. Agresivitatea și violența
- 413 9.2.6. Frustrarea
- 414 9.2.7. Problema frustrare-agresiune
- 415 9.2.8. Teritorialitatea
- 416 9.2.9. Stresul
- 417 9.2.10. Violența colectivă
- 418 9.2.11. Panica
- 420 9.2.12. Automutilările. Refuzuri de hrană. Tatuajele
- 421 9.2.13. Tulburări psihice
- 422 9.2.14. Suicidul
- 423 9.2.15. Homosexualitatea
- 424 9.2.16. Zvonul
- 426 9.2.17. Grup. Relații interumane
- 429 **Secțiunea a III-a** — Considerații și interpretări juridice asupra
recidivei ca instituție de drept penal
- 430 9.3.1. Tratamentul penal al recidivei
- 430 9.3.2. Unele particularități psihologice ale infractorului recidivist
- 431 9.3.3. Problematika psihologică a recidivei
- 434 9.3.4. Aspecte psihologice determinante pentru delincvența și
recidiva minorilor
- 437 9.3.5. Deținuți adulți recidiviști în închisoare
- 437 **Secțiunea a IV-a** — Modelarea personalității umane în închisoare
- 437 9.4.1. Posibilități de diagnoză a pericolozității unor deținuți
- 440 9.4.2. Educatorul în mediul penitenciar
- 442 9.4.3. Relația de ajutor în mediul penitenciar
- 444 9.4.4. Opiniile deținuților privind mesajul educativ

16	446	9.4.5. Probleme specifice ale performanțelor și creativității în munca deținuților
	449	Secțiunea a V-a — Noi direcții de cercetare
	467	9.5.1. Noi direcții în perfecționarea regimului pedepselor. Sistemul probațiunii în România
	467	9.5.2. Scurtă prezentare a instituției probațiunii
	470	9.5.3. Probațiunea în România
	471	9.5.4. Activitatea practică în programele experimentale
	473	9.5.5. Implicațiile legislative și administrative ale constituirii unui serviciu de probațiune și reabilitare socială în domeniul justiției penale în România
	475	Capitolul zece. Conduite dizarmonice din perspectiva expertului psiholog și a psihologiei judiciare
	475	10.1. Problematika simulării–disimulării
	477	10.2. Problematika psihologică a conduitelor autodistructive (actul suicidar)
	479	10.3. Problematika psihologică a conduitelor heteroagresive (conduite agresive)
	484	10.4. Problematika psihologică a disfuncționalității principalelor procese și funcții psihice
	489	10.5. Efectele produselor psihofarmacologiei în tratamentele psihopatologice
	489	10.5.1. Expertiza medico-legală psihiatrică
	490	10.5.2. Influența personalității asupra actului infracțional
	492	10.6. Investigația psihologică
	494	10.6.1. Posibilități, limite și obiective ale investigației psihologice pe terenul psihologiei judiciare
	496	10.7. Instrumentar de psihodiagnoză — testul standardizat
	496	10.7.1. Metoda RORSCHACH
	498	10.7.2. Testul SZONDI
	500	10.7.3. Testul LÜSCHER
	502	10.7.4. M.M.P.I.
	504	10.7.5. T.A.T.
	505	10.7.6. Testul ROSENZWEIG
	507	10.8. Investigația psihologică în expertiza și psihologia judiciară
	507	10.8.1. Scop și deziderat în expertiza psihiatrică
	509	10.8.2. Considerații psihologice asupra problematicii discernământului
	511	10.8.3. Aportul instrumental de investigație psihologică în expertiza psihiatrică

512	10.8.4. Examinări paraclinice în expertiza psihiatrică
513	10.8.5. Cercetări asupra potențialului delincvent în incidența judiciară
516	Capitolul unsprezece. Problematika psihologică a actului de administrație publică
516	11.1. Justiția administrației publice din perspectivă psihologică
516	11.1.1. Considerații psihologice asupra implicației funcționarului public în îndeplinirea actului de justiție
517	11.1.2. Reglementări juridice și psihologice privind conduita profesională a organelor de urmărire și cercetare penală
521	11.2. Perspectiva psihologică asupra comportamentului reprezentanților autorităților de stat
521	11.2.1. Laturi structurale ale personalității umane
524	11.2.2. Personalitatea și comportamentul uman
526	11.2.3. Metode utilizate în investigarea fenomenelor psihice
529	11.2.4. Comportamentul normal și comportamentul deviant
536	11.3. Factori psihologici implicați în relația interpersonală cetățean-funcționar public
536	11.3.1. Timiditate. Afectivitate. Agresivitate
538	11.3.2. Determinanți psihologici ținând de temperament
539	11.3.3. Determinanți psihologici ținând de caracter
540	11.3.4. Aspecte psihologice particulare ale contactului dintre funcționarul public și cetățeni (grupuri sau mulțimi)
541	11.4. Concluzii
543	<i>Bibliografie</i>

În loc de prefață

Cursul universitar de Psihologie judiciară ne surprinde în modul cel mai plăcut prin evidența tangibilă a aspectelor practic-aplicative.

Spețele și analizele de caz (vezi modulul dedicat psihologiei erorii judiciare și detecției comportamentelor simulate), precum și excelența abordare a psihologiei duelului judiciar apărare-acuzare în cadrul judecății sunt provocări apte să suscite interesul viitorilor magistrați care se formează în cadrul Institutului Național al Magistraturii.

Din aceste considerente, în conformitate și cu convingerile profesionale proprii, găsesc utilă, pertinentă și oportună apariția prezentei lucrări, recomandând-o călduros auditorilor de justiție.

Dr. Octavia Spineanu-Matei — magistrat-judecător
Director al Institutului Național al Magistraturii

Fără îndoială că, așa cum ne-a obișnuit, prin publicarea cursului universitar de Psihologie judiciară, autorul face încă o dată dovada atașamentului lui față de catedra universitară.

Cursul acoperă un gol acut resimțit încă în componența interdisciplinarității dreptului cu psihologia.

De data aceasta, abordarea problematicii este cvasiexhaustivă ca întindere și de strictă specialitate ca profunzime.

Abordarea clasică, act infracțional-mărturie-anchetă-judecată etc., este în această lucrare pretențios nuanțată din perspectiva actului infracțional ca provocare exploratorie, iar duelul judiciar zăbovește cu seriozitate asupra psihologiei apărării (problematică până acum inexistentă în literatura de specialitate), fără a mai vorbi de personalitatea criminală abordată complex în relația exploratorie cu mediul habitatual și circumstanțele favorizante.

Cursul este, din punctul nostru de vedere, o reușită și, dincolo de toate, un exercițiu benefic studenților la drept și nu numai lor. Odată cu apariția cursului, aprofundarea psihologiei judiciare în programele facultăților de drept capătă, iată, un reper solid apt să contribuie la componenta informativ-formativă și de cultură profesională a magistratului în statul de drept.

Felicităm autorul și îl asigurăm de întreaga noastră colegialitate și prietenie.

Prof. univ. dr. Viorel Mihai Ciobanu

Fără a exagera câtuși de puțin, cursul este o lucrare de referință, impunându-se atât prin profunzimea de idei, cât și prin complexitatea și întinderea abordărilor de probleme. Dimensiunea demersului descriptiv-demonstrativ este dublată de o excepțională conotație aplicativ-pragmatică, autorul reușind valorificarea unei documentații reale (vezi T. Butoi — arhiva personală) selecționate din cazuistica complexă a cărei soluționare, în calitate de expert psiholog criminalist, a fost preocuparea dlui dr. Tudorel Butoi aproape treizeci de ani. Din aceste considerente, recomand lucrarea prioritar studenților la psihologie și drept, dar, fără rezerve, în egală măsură, și magistraților consacrați, corpului apărătorilor, medicilor legiști, experților criminaliști și tuturor celor care slujesc cu devotament echilibrul balanței justiției.

Chestor de poliție, prof. univ. dr. Gheorghe Popa
Rector al Academiei de Poliție „Alex. Ioan Cuza”

Criminolog, criminalist și expert în psihologie judiciară, practician cu rezultate remarcabile în riposta anticrimă, dl prof. univ. dr. Tudorel Butoi reușește o pretențioasă sinteză a tot ce s-a scris în psihologia românească din perspectivă juridică, atât o abordare modernă a celor mai recente cercetări ale domeniului, cât și, mai ales, o inedită și curajoasă perspectivă originală, cursul impunându-se prin profesionalism și rigoare.

Consider că studiul „psihologiei umane implicate în drama judiciară” (de la actul infracțional la depoziția testimonială, de la interogatoriu la judecată, condunită simulată sau erori judiciare) prilejuiește descoperirea unui demers riguros și exigent cu o excepțională forță pragmatic-aplicativă.

Chestor Gabriel Vasile Țîru
psiholog, Director al Institutului de Criminalistică — IGPR

Cursul universitar de Psihologie judiciară se înscrie în peisajul editorial specific elaborărilor creatoare ale cadrelor universitare¹, corpului de specialiști și cercetătorilor care desfășoară o prestație intelectuală de înaltă ținută în familia generoasă a celor care alcătuiesc componenta umană a Universității „Spiru Haret”.

Dincolo de toate acestea, cursul universitar de Psihologie judiciară apare într-un moment oportun, acum când emulația specifică pieței concurențiale impune apariția în programele de învățământ a unor discipline fascinante, care intercondiționează juridicul: logica, psihologia, sociologia, retorica etc., apte să garanteze condiția profesională solidă a magistratului statului de drept, personalitate complexă în templul justiției și fin psiholog.

¹ Autorii valorifică, prin prelucrări personale, scurte extrase și citate selective, o serie de materiale scrise în coautorat (operă comună și, după caz, colectivă) cu distinși specialiști în materie: Tiberiu Bogdan, Nicolae Mitrofan, Voicu Zdrenghea, precum și elaborate individual de somități ale ariei de referință: Emilian Stancu, Aurel Ciopraga, Zevedei Barbu, Petre Pandrea, Vintilă Dongoroz, Alexandru Roșea și alții nominalizați în cuvenitele referințe de text.

Iată de ce, odată cu aceste câteva „gânduri de început”, salut apariția excelentului curs, felicit autorii și le doresc studenților, viitori magistrați, un studiu temeinic, o lectură plăcută și, fără îndoială, utilă.

Prof. univ. dr. Petre Buneci

Decan al Facultății de Drept — Universitatea Ecologistă

Introducere: Demers european către o psihologie judiciară operațională, realistă, pragmatic-aplicativă

Se împlinesc, iată, zece ani de când, adunându-se fărâamă cu fărâamă dintr-un trist și nedrept exil aflător în aria unor discipline, de altfel generoase: criminalistica (tactică), psihologia generală, criminologia, medicina legală, dreptul procesual penal etc., psihologia judiciară revine ca disciplină distinctă — și nu exagerăm cu nimic dacă afirmăm — ca specialitate pe terenul dreptului.

Predată la din ce în ce mai multe facultăți de științe juridice și de psihologie, nelipsită ca modul distinct în aria de pregătire polițienească, penitenciară, detectivistică, magistratură etc., psihologia judiciară conferă noi valențe algoritmului căutării adevărului pe terenul dreptului.

Autorii prezentului curs găsesc necesară acum o regândire și redimensionare a disciplinei atât din perspectiva experiențelor acumulate în predarea și seminarizarea studenților, dar, mai ales, din perspectiva noilor provocări pe care practica aplicației psihologiei judiciare în soluționarea cauzelor concrete le reclamă¹.

Demersul nostru nu este ușor, căci, pentru a alege între psihologizarea juridicului sau juridicizarea psihologicului (ambele variante fiind existente ca tentații la autorii prezentului tratat, din perspectiva practicienilor pe terenul aflării adevărului — avocat apărător și, respectiv, psiholog criminalist), am decis a răspunde prin opțiunea alegerii căii de mijloc dictate de abordarea operațională realistă pragmatic-aplicativă.

Cursul de față va păstra psihologicul sau va accentua juridicul în mod nuanțat, atât cât să poată servi ca înțelegere și soluționare de către studenți și magistrați a speței în planul realului.

Dorim ca atât studenții noștri, cât și magistrații consacrați (cu toții interesați nu de o psihologie narativ-descriptivă, ci de o specialitate operațională spectaculoasă prin soluții pragmatice și eficiență în sprijinul juridicului) să găsească în prezenta lucrare repere de permanent pragmatism. **Cu alte cuvinte, informația să genereze simultan algoritmul soluției.**

¹ În acest sens, cu excepția valorificării unor scurte extrase și citate selective din opera comună sau, după caz, colectivă: N. Mitrofan, V. Zdrenghea, T. Butoi — **Psihologia judiciară**, Ed. Șansa, București, 1992, autorii revăd critic întregul demers descriptiv-demonstrativ al acestei prime lucrări de referință.

Această atitudine este dictată de viață, de prezent, dar mai ales de provocările viitorului și, nu mai puțin, este rezultatul propriilor reflexii autocritice și experiențe, al dialogului cu studenții și practicienii domeniului atât din țară, cât și din străinătate. Dezideratul viitorului obligă la **a ști** (informație), dar în egală măsură la **a ști să faci** și la **a ști cum să faci** (soluție) — pragmatism, eficiență.

Pe de altă parte, formația de practicieni cu grade universitare a autorilor nu putea să nu încline în această direcție demersul aplicativ-pragmatic al lucrării, dar dincolo de toate a contat dezideratul statuării psihologiei judiciare pe terenul eficienței imediate realismului și credibilului.

În mod concret, prezentul curs renunță² la abordări exclusiv teoretice și speculații, teorii, puncte de vedere și accepțiuni (exemplificativ, asupra etiologiei actului infracțional), câtă vreme acestea rămân în demersul lor destul de contradictorii și discutabile sub raport științific.

Vom prefera analizele de caz, discuțiile pe spețe reale și dezbaterile seminariilor, redimensionând câmpul psihologic către valențele concretului vizavi de actul infracțional pus în discuție: viol, tâlhărie, omor etc., al soluțiilor juridice și, în egală măsură, cu privire la protagoniști: autori, coautori, complici, victime etc.

Similar, ne interesează mai puțin, de exemplu, tipologiile și caracterizarea infractorilor (în funcție de criteriile utilizate acestea fiind, de asemenea, discutabile și nu o dată confuze), dar vom accentua asupra comportamentului criminal în situația reală a câmpului faptei, cu alte cuvinte „tipologia infractorului în context”: personalitate–habitat conjunctural–act infracțional. Exemplificativ: pe studentul în științe juridice îl interesează mai puțin și nu-l vor ajuta cu nimic în munca de zi cu zi (magistrat, polițist, judecător etc.) teoriile asupra agresivității³, explicațiile și justificările asupra conceptelor și definițiilor în materie, câtă vreme ele nu se sprijină pe analize de caz și nu relevă pericolozitatea latentă și potențialul agresiv manifest al infractorului X sau Y, din perspectiva modului său de a reacționa, fie în arest sau detenție, fie în libertate supravegheată, fie într-un nou habitat conjunctural, potențat de factori provocatori după liberare etc.

În același sens, victima și victimologia (din punctul nostru de vedere) rămân o captivantă incursiune criminologică (mai degrabă) câtă vreme nu oferă soluții dintr-o perspectivă mai realistă, concretă (credem noi) a abordării „cuplului penal victimă–agresor”, singura aptă să ofere practicienilor informații în câmpul reținerii, de exemplu, a unor circumstanțe agravante sau atenuante, a dozării ulterioare a pedepsei, a evidențierii rolului provocator, neglijent, inițiator al victimei în polarizarea atenției de către viitorul făptuitor (toate, desigur, în interesante și complexe analize de caz).

² Discutabile sub aspectul pragmatismului imediat și mai ales sub aspectul apartenenței lor câmpului de aplicație al psihologiei judiciare, o serie de contribuții valoroase vor regăsi studenții interesați în **Nicolae Mitrofan, Voicu Zdrenghea, Butoi Tudorel — Psihologia judiciară**, Ed. Șansa, București, 1992 — prima lucrare de referință în materie.

³ Programa încărcată a studenților la drept ne face să fim extrem de exigenți asupra problematicilor vizate, acordând prioritate elementelor pragmatic-instrumentale minime. A acorda prioritate nu înseamnă a minimaliza alte domenii și contribuții. Credem însă că ele își găsesc acoperirea în cursuri de masterate, doctorate, module de pregătire profesională specifică etc., unde, de altfel, la un al nivel, ne vom regăsi în fața foștilor noștri studenți.

Deși dureroase, o serie de renunțări ne-au fost dictate și de acuratețea obiectului psihologiei judiciare, aceasta neputându-și permite acceptarea tratării, de exemplu, a delincvenței juvenile, câtă vreme această realitate se revendică mai degrabă criminologiei sau sociopsihologiei devianței.

Similar stau lucrurile și în referirea la contribuțiile vizând măsurarea potențialului delincvențial care, mai degrabă, își găsește locul pe terenul expertizei medico-legale psihiatrice sau în contextul unui curs de psihodiagnostic.

În ceea ce privește detecția comportamentului simulat, autorii de față consideră că familiarizarea studenților și a magistraților exclusiv cu metodologia tehnicii poligraf în sens clasic american⁴ le este acestora suficientă⁵.

Renunțând, așadar, la o serie de interesante abordări în câmpul psihobiociberneticii (biodetecției) etc. și al unei terminologii speculative, pe cât de inteligent și interdisciplinar construită, pe atât de inutilă în câmp pragmatic aplicativ, ne vom opri exclusiv asupra clarificării aspectelor funcțional-metodologice ale tehnicii poligraf (când și cum se dispune, când și cum se valorifică, forța probantă, posibilități, limite, vulnerabilitate etc.), detaliile interpretării diagramelor, prelucrării acestora și punerii concluziilor fiind totalmente în sfera de interese a specialiștilor avizați — experții psihologi criminaliști.

Pe de altă parte, cursul de față introduce o serie de noutăți și perspective de abordare inedite care izvorăsc din necesități practice și care reclamă soluții imediate în câmpul aplicativ juridic.

Este tratată, așadar, pentru prima dată argumentat și imperativ în literatura psihologică de specialitate **necesitatea prezenței în echipa de cercetare a expertului psiholog, atât cu ocazia explicării „scenei crimei”, cât și ulterior, de-a lungul urmăririi penale cu ocazia creionării profilului psihologic al făptuitorului — „profiling” — a elaborării ipotezelor și versiunilor rezonabile, credibile, apte identificării făptuitorilor și anticipării viitoarelor lor acte infracționale, similar procedurilor americană, engleză și italiană în materie (vezi „serial killers”), amprenta psihocomportamentală, tipul criminal, profiler crime etc. — analize de caz.**

O altă noutate a cursului este **interogatoriul judiciar** abordat aplicativ-pragmatic, strategie cu strategie, soluție cu soluție, în funcție de materialul cauzei, forța probantă a coroborării incriminatorii, structura psihocomportamentală și caracterul persoanelor incluse în cercurile de bănuieți — analize de caz.

Studenții și magistrații se familiarizează cu dificultățile climatului de opozabilitate și confruntare presupus de interogatoriu, sunt avertizați asupra mizei și riscului unui atare demers și asimilează strategii moderne de interogare care exclud violența și coerciția de orice fel. În această direcție, la seminarii și cursuri

⁴ Vezi metodologia redutabilei școli americane în materie: **John Reid, Fred Inabu — Truth and deception — (lie detector) — The polygraph Technique**, Baltimore, 1966 — citat selectiv.

⁵ Studenții interesați de aprofundarea materiei vor putea studia: Zdrenghea Voicu, Butoi Tudorel — *Investigația psihologică a comportamentului simulat*, Serv. Editorial M. I., București, 1991; Voicu Zdrenghea, Butoi Tudorel — *Biodetecția judiciară*, Serv. Editorial M. I., București, 1992 — primele lucrări în materie, în spațiul juridico-psihologic românesc.

se va insista pe **specificul interogatoriului de tip psihanalitic** ca reper modern, ca strategie și tactică a viitorului — analize de caz.

Din perspectiva **judecății** și, în genere, a actului de justiție, autorii cursului îi avertizează deja pe studenți asupra disfuncțiilor existente pe parcursul duelului judiciar apărare–acuzare (evidențiindu-se strategiile și rolul apărătorului ca personalitate distinctă în templul justiției), dar și, ulterior, pe parcursul coroborării și aprecierii probelor, al deliberării, al convingerii intime, al opiniei separate și pronunțării sentinței.

Un loc distinct ca exercițiu practic-aplicativ îl deține în curs **eroarea judiciară**. Autorii cursului consideră eroarea judiciară ca pe un nefericit, tragic, dar excelent experiment natural. Reluarea întregii afaceri, odată cu descoperirea adevăratei stări de fapt și drept, precum și cu identificarea adevăratului făptuitor, va prilejui studenților ocazia ca (după „darea filmului înapoi” și îndreptarea erorii judiciare) în analizele de caz specifice seminariilor să evidențieze toate neghiobiile, disfuncțiile și impotențele în plan tehnic, tactic, juridic, dar, mai ales, psihologic, repunându-se în discuție o serie de grave disfuncții și mecanisme psihologice perturbatoare (mecanismele uitării, iluziile, unghiul de deviere, memoria lacunară, mecanismele sugestiei, teama, alterările în contextul senzorio-perceptiv, psihologia complicităților și solidarităților criminale, mărturia între buna și reaua-credință, simularea–disimularea etc.), dar și disfuncțiile etapelor următoare.

Familiarizarea studenților în drept cu câteva realități extrem de complexe care le vor reclama implicarea ulterioară în calitate de profesioniști (procurori, judecători, notari, avocați, polițiști, detectivi etc.) a inspirat autorii prezentului curs să aducă în câmpul psihologiei judiciare și alte module realiste vizând: psihologia detenției, psihologia actului de administrație publică și, în sfârșit, psihologia și psihopatologia principalelor procese psihice.

*
* *

Credem că, pe de o parte, **păstrarea reperelor fundamentale ale demersului discursiv aplicativ centrat în exclusivitate asupra obiectului psihologiei judiciare și a diferențierilor interdisciplinare specifice**, respectiv: actul infracțional din perspectivă exploratorie, martor și mărturie, interogatoriu, comportament simulat, judecată — eroare judiciară, privare de libertate — detenție, administrația publică, psihopatologia principalelor procese și funcții psihice, iar pe de altă parte, abordarea pragmatic-aplicativă a soluțiilor în materie, **va permite psihologiei judiciare să parcurgă saltul imperios necesar de la disciplină (conotații teoretice) la specialitate (conotații pragmatic-aplicative)**, răspunzând provocărilor exigente și permanente ale dezideratelor dreptului, printr-un demers aplicativ, credibil, argumentat științific și validat public, pe terenul fascinant al aflării adevărului.

Prof. univ. Tudorel B. Butoi

Considerații introductive¹

„...Înainte de a fi existat raporturile de drept, între oameni s-au dezvoltat raporturi naturale, cu conținut și motivație psihologică, interesele părților fiind determinate de motivații și scopuri, energizate de mobilizarea voinței fizice și psihice a agenților de drept, precedate sub aspect cognitiv de mai mult sau mai puțin complexe procese de deliberare sub aspectul prevederii și anticipării urmărilor...”

„...Psihologia judiciară are ca obiect studierea nuanțată și aprofundată a ființei umane implicate în drama judiciară, în scopul obținerii cunoștințelor și evidențierii legităților psihologice, apte să fundamenteze interpretarea corectă a conduitelor umane cu finalitate judiciară sau criminogenă...”

1.1. Scurt istoric

1.1.1. Analiză asupra evoluției școlii românești de psihologie judiciară

Școala românească de psihologie judiciară își are începuturile în eforturile deosebit de serioase ale unor psihologi experimentalisti (Ștefănescu Goangă, Alexandru Roșca — psihologia martorului; Zevedei Barbu — psihologia onestității; Tiberiu Bogdan — psihologia martorului și problematica psihologică a detenției), toate acestea în lumina și sub influența rezultatelor experimentale obținute de unii cercetători din Europa și SUA (Wundt — psihofiziologie experimentală; Alfred Binet, care ține un ciclu de 16 lecții la Universitatea București; William Stern — psihologia martorului; Eduard Claparede — capacitatea testimonială etc.).

Din cercetările lui A. Roșca

Cam în direcția cercetărilor lui W. Stern și F. List merg și experimentele efectuate de A. Roșca la Cluj, în 1933².

A. Roșca, în opoziție cu W. Stern, constată că cei ce apreciază bine mărimile mari tind să le aprecieze la fel de bine și pe cele mici. În schimb, cercetările lui

¹ Vezi opera comună N. Mitrofan, V. Zdrengea, T. Butoi — **Psihologia judiciară**, Ed. Șansa, București, 1992 — selectiv, scurte extrase cpt. I operă colectivă.

² A. Roșca — **Psihologia martorului**, Ed. Institutului de Psihologie al Universității din Cluj, 1934.

28 Roșca converg cu cele ale lui W. Stern, arătând superficialitatea depoziției prin relatare liberă față de interogatoriul.

Unele cercetări ale lui T. Bogdan

O personalitate distinctă pe terenul psihologiei judiciare, cu studii și cercetări predilect asupra martorului și mărturiei, este, fără îndoială, profesorul T. Bogdan, peste 40 de ani nelipsit de la catedră, cu excepționale cursuri audiate în aule permanente pline de magistrați și polițiști³.

Stadiul actual al psihologiei judiciare

Din păcate, în dezvoltarea acestei discipline a existat o regretabilă discontinuitate, factorii politici exprimându-și rezerva în raport cu domeniul psihologiei în general. Dată fiind această situație, în fiecare din domeniile de aplicabilitate ale psihologiei s-au realizat și unele performanțe, dar, totodată, s-au soldat și numeroase nerealizări. Cu privire la psihologia judiciară putem menționa ca aspecte pozitive următoarele:

- dată fiind absoluta necesitate a cunoașterii particularităților psihice ale persoanelor implicate în activitatea judiciară, studiul disciplinei s-a impus în cadrul catedrelor de criminalistică ale fostelor școli de miliție și ale facultăților de drept (tactica ascultării învinuitului și inculpatului, a martorului, elementele psihologice ale anchetei judiciare etc.);
- interesul deosebit al unor cercetători din cadrul Institutului de Psihologie al Academiei (de exemplu, dr. I. Ciofu) pentru studiul asupra comportamentului simulat, detecția și evidențierea acestuia în parametrii psihofiziologici a condus la studii experimentale finalizate cu concluzii interesante pentru psihologia judiciară;
- dat fiind interesul Institutului de Criminalistică⁴ de a soluționa cauzele complexe rămase nesoluționate (crime comise cu mod de operare deosebit,

³ În 1955, T. Bogdan și-a imaginat în Halele Obor un experiment în care, într-o aglomerație, un individ (actor de teatru instruit special), plătindu-și cumpărăturile cu o bancnotă de 25 de lei, pretinde rest de la 100 de lei. Această pretenție vizibil nefondată a fost urmată de vii discuții și chiar un început de violență căreia organele de ordine i-au pus capăt, invitând toți participanții (fără agresor) să depună depoziții ca martori ai conflictului. Toată lumea, cu excepția actorului „agresor”, a fost în totală necunoaștință de cauză, scena întregă fiind filmată cu ajutorul unor teleobiective din puncte camuflate, partea sonoră fiind înregistrată pe bandă de magnetofon de către doi asistenți care stăteau în apropierea actorului. De asemenea, depozițiile martorilor au fost și ele înregistrate pe bandă de magnetofon, audierile efectuându-se prin metoda relatării spontane, prin interogare și întocmirea unui proces-verbal obișnuit, la diferite intervale de timp după „infracțiune”.

Rezultatul acestui experiment a demonstrat că, prin relatarea spontană și interogarea obișnuită, s-a putut reconstitui (prin „mozaicare”) întreaga realitate obiectivă. De asemenea, s-au obținut date prețioase cu privire la subiectivitatea perceptivă, atât la nivel auditiv, cât și la cel vizual, demonstrându-se practic superioritatea recepției umane față de înregistrarea mecanică. Evident că această superioritate se referă la utilitatea practică, nu și la exactitatea „fotografică” (T. Bogdan — **Psihologia judiciară**, București, 1957).

⁴ Este cazul de a aminti aici meritele regretatului gr. dr. Ion Anghelescu, directorul Institutului de Criminalistică, sub coordonarea căruia criminalistica românească a evoluat îndrăzneț și competitiv.

dispariții de persoane, tâlhării și violuri cu moartea victimelor etc.), s-a apelat la investigarea comportamentelor simulate prin tehnicile de biodetecție („lie detector“), psihologii fiind specializați în acest sens.

- În prezent, orizonturile psihologiei judiciare sunt mult mai favorabile⁵ unui pronostic pozitiv, dată fiind integrarea disciplinei cu statut de sine stătător în programele facultăților de psihologie și drept, situație ce concurează cu o acută nevoie de specialiști psihologi în poliție și magistratură. Din această perspectivă, ne apare ca firească realizarea următoarelor deziderate:
- admiterea „expertizei psihologice judiciare“ legiferate ca obligatorie în cauzele cu minori și ale autorilor unor infracțiuni grave cu mod de operare deosebit, după cum este cazul;
 - crearea „Asociației de Psihologie Judiciară“ din cadrul magistraturii române;
 - înființarea specializărilor postuniversitare și a doctoratelor în psihologie judiciară.

1.1.2. Stadiul psihologiei judiciare în plan mondial

Alfred Binet (1897) a atras atenția asupra dificultăților pe care le întâmpinăm atunci când trebuie să descriem exact un obiect și a dovedit experimental că, de pildă, în cadrul unei interogări se pot strecura erori în relatare, pe măsură ce punem întrebări foarte exacte⁶. Întrebările, cu cât sunt mai exacte, cu atât conțin mai multe elemente de sugestie și, ca atare, pot influența veridicitatea relatărilor. Cu aceste două idei esențiale, A. Binet a fundamentat, de fapt, psihologia judiciară și a dat un impuls unor cercetări științifice menite să scoată din empiric un teren de activitate atât de important cum este **psihologia mărturiilor**. În baza cercetărilor sale, Binet formulează două legi, în aparență paradoxale, arătând că **„o amintire poate fi foarte precisă și totodată completamente falsă“** și **„exactitatea unei amintiri nu este proporțională cu forța ei de reactualizare“**.

Nu mult după publicarea rezultatelor obținute de A. Binet, în Germania, psihologul W. Stern⁷ și colaboratorii lui întreprind alte investigații asupra mărturiei. Într-una dintre încercările sale experimentale, Stern a expus în fața subiecților trei tablouri, timp de 45 de secunde. După 14 zile, respectiv 21 de zile, subiecții trebuiau să relateze în scris asupra conținutului celor văzute. Din analiza rezultatelor obținute în această serie de experimente, W. Stern trage următoarele concluzii:

⁵ Psihologia judiciară se predă ca materie de examen în programa „auditorilor de justiție“, studenți ai Institutului Național de Magistratură, structura cursului insistând pe o bibliografie strictă.

⁶ A. Binet — **La description d'un objet**, în „Année Psychol.“, vol. IV, pag. 296-332; **La suggestibilité**, Paris, Schleicher, 1906; **La science du témoignage**, în „Année Psychol.“, vol. XI, 1905, pag. 120-137 (apud Bogdan, T. — **Probleme de psihologie judiciară**, Ed. Științifică, București, 1973, pag. 147-148).

⁷ Stern, W. — **Aussagestudium**, în vol. „Beitrage für die Psychologie der Aussage“, 1903 (apud Bogdan, T., **op. cit.** pag. 148-151).